

EVA MARIA HRDINOVÁ: KDOPAK BY SE PŘEKladU BÁL?: PŘEKlad JAKO DIDAKTICKÝ NÁSTROJ PRO VÝUKU CIZÍCH JAZYKŮ II.

Martin Konvička

Hrdinová, E. M. (Ed.). (2020). *Kdopak by se překladau bál?: Překlad jako didaktický nástroj pro výuku cizích jazyků II*. Univerzita Palackého v Olomouci.

Dvojici publikací *Kdopak by se překladau bál?!* (2011) a *Překlad jako didaktický nástroj pro výuku cizích jazyků* (2017) v roce 2020 doplnil titul *Kdopak by se překladau bál?: Překlad jako didaktický nástroj pro výuku cizích jazyků II*. Všechny tři knihy spojuje jméno Evy Marie Hrdinové. Ta se, stejně jako kolektiv jejích kolegů a kolegyň, dlouhodobě zabývá obecnými translatologickými otázkami, didaktickými aspekty překladau a výuky překladatelství a své nejaktuálnější poznatky představuje v recenzované monografii.

Jejích celkem 156 číslovaných stran je rozděleno do tří tematických oddílů čítajících 13 studií plus úvodní text, závěrečné shrnutí a bibliografický oddíl. Na publikaci se podílelo 18 autorů a autorek z anglistiky, germanistiky, bohemistiky, translatologie, ale i didaktiky cizích jazyků. Explicitně zmíněnou cílovou skupinou je „široká odborná veřejnost“ (s. 5), ale z povahy většiny textů se uplatní spíše v rámci filologických, pedagogických a překladatelských seminářů. Zajímavostí monografie je její trojjazyčnost — i když je kniha jako celek rámována česky, obsahuje sedm česky psaných textů, pět textů psaných německy a dva anglické. Pojďme se nyní blíže podívat na obsah této knihy.

První ze tří tematických oddílů nese název *Překladatelská univerzália* a zaměřuje se na obecné problémy překladatelské praxe.

Úvodní text Davida Mračka (s. 11–23) rozebírá nutnost zvládnutí práce se slovníky, encyklopediemi, paralelními korpusy a internetem pro úspěšný překlad. Autor diskutuje konkrétní příklady z praxe, na kterých je jasně vidět, že jazykové dovednosti bez schopnosti vyhledat fakta nestačí. Navíc, jak Mraček uzavírá, rešeršní kompetence a kritické myšlení se uplatní i mimo překladatelskou činnost.

Eva Maria Hrdinová v druhém textu prvního oddílu (s. 24–33) analyzuje translatologicky zatím málo probádaný fenomén humanitně zaměřených textů. Porovnává překlad filozofického pojednání *Tragische Existenz* (1935) Alfreda Delpa (1907–1945) a překlad teoretického svazku Jeana Paula Richtera (1763–1825) o estetice *Vorschule der Ästhetik* (1804). Všimá si hlavně terminologické správnosti a stylu, přičemž překlady umísťuje mezi naturalizaci a modernizaci na straně jedné a exotizaci a archaizaci na straně druhé.

Autorem třetího textu, prvního v němčině, je Vít Kolek (s. 34–41), který sleduje v česko-německém kontextu užívání tzv. pseudogenerického maskulina v kontextu genderově inkluzivního jazyka. Zatímco v německy psaných textech se genderová inkluzivita v jazyce stala normou, v českém prostředí tomu tak zdaleka není. Na pozadí kategorií věrnosti a přijatelnosti autor upozorňuje, že věrný překlad německého genderově inkluzivního textu často vede ke snížené přijatelnosti výsledného textu pro české publikum. To samé platí analogicky při překladau českého textu s generickým

maskulinem do němčiny. V kontextu této studie je zajímavé si povšimnout, jak je genderově inkluzivní vyjadřování reflektováno v jiných textech recenzované publikace. Nelze než souhlasit s Kolkovým tvrzením (s. 39), že by bylo vhodné praktikující či budoucí překladatele a překladatelky stejně jako studující filologických a jiných jazykových oborů s tématem genderově inkluzivního vyjadřování seznámit.

Úvodní oddíl o překladatelských univerzáliích uzavírá studie Hany Sodeyfi (s. 42–45), ve které porovnává dva německé překlady úryvků z knihy Ivanky Deváté (1935–) *Jak jsem se zbláznila* (2013) vypracované studujícími překladatelských kurzů vídeňské slavistiky. Zaměřuje se na roli znalostí kulturních reálií a tematicky navazuje na příspěvek Davida Mračka a zároveň předjímá oddíl věnovaný didaktice překladu. Slovní zásoba a znalost gramatiky je jedna věc, ale úspěšný překlad stojí také na znalostech kultury a reálií.

Druhý oddíl *Literatura v překladu a literární překlad* otevírá německy psaná stat o Otu Filipovi (1930–2018) z pera Jana Kubici (s. 49–56). Objasňuje v ní dvoujazyčnost a dvojkulturnost tohoto česko-německého spisovatele, který se ve svých dílech pravidelně snaží hrát roli zprostředkovatele mezi jazyky a kulturami. I když role mostu mezi dvěma kulturami odpovídá roli překladatelek a překladatelů, není u tohoto spíše literárněvědného příspěvku souvislost s hlavní tématem monografie na první pohled zjevná.

To je snad ještě více patrné u příspěvku Ulrike Stramm (s. 57–65), v němž rozebírá rozdrobenost subjektu ve dvou povídkách Ericha Frieda (1921–1988). Její pojednání se sice zabývá postavou nepochybně významného překladatele z angličtiny do němčiny, mimo jiné děl Williama Shakespeara, Thomase Stearnse Eliota nebo Grahama Greena, ale souvislost s překladatelskou praxí či didaktikou překladu se hledá jen složitě.

Nic podobného každopádně nelze prohlásit o textu Sibylly Benningoff-Lühl (s. 66–81), ve kterém se zabývá básněmi Ingeborg Bachmann (1926–1973) *Böhmen liegt am Meer* a Ericha Frieda *Ich grenz noch an ein Wort und an ein andres Land*. Přesvědčivě na nich demonstruje potenciál konceptu tzv. *peer learning* a výuky překladu zaměřené na kladení otázek, ne na vysvětlování toho, co je špatný, a co je dobrý překlad. Kromě teoretické části obsahuje tento příspěvek i celou řadu praktických didaktických doporučení pro didaktickou praxi.

V podobném duchu se nese i anglicky psaný text Jiřího Flajšara (s. 81–87), v němž diskutuje na pozadí dvou českých překladů básně *Acquainted with the night* (1927) anglického básníka Roberta Frosta (1874–1963) roli překladu poezie ve vzdělávání budoucích angličtinářů a angličtinářek. Jedná se o případovou studii, jejíž strukturu a metodologii lze zajisté bez problémů přenést do výuky překladu nehledě na konkrétní analyzovanou báseň.

Tím se dostáváme do třetího, největšího oddílu nazvaného *Pedagogika a didaktika (nejen v překladu)*. První příspěvek v této sekci, který je od Petry Mračkové Vavroušové (s. 91–101), rozebírá místo dětské literatury v překladatelských seminářích. Na základě vlastní několikaseměstrální zkušenosti s projektovou výukou zaměřenou na překlad dětských knih, ale i na překlad audiovizuálních textů pak autorka porovnává klady a zápory této metody.

Trojice autorek Ivona Dömischová, Jana Kořínková a Barbora Sittová ve své kapitole (s. 102–110) analyzují typy textů v učebnicích angličtiny a němčiny používaných

na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Představují typologii textů užívaných v jazykové výuce a uzavírají, že i přes typologickou rozmanitost převažují autentické texty nad texty upravenými nebo zcela umělými.

Anglicky psaný příspěvek od Kirsty Anderson, Lindy Valešové a Ondřeje Dudy (s. 111–121) kriticky mapuje výzkum role kontextu — jak lingvistického, tak situačního, ale i sociálního — při výuce cizích jazyků. Srovnávají mezinárodní studie zaměřené na tradiční gramaticko-překladovou metodu, stejně jako na modernější komunikativní přístup ve výuce cizích jazyků, přičemž jako jeden z deziderátů identifikují roli kontextu ve výuce jazyků v českém univerzitním prostředí.

Didakticko-pedagogický oddíl pokračuje textem Jana Gregara (s. 122–128) o překladu české terminologie z oblasti vzdělávání, pedagogiky a didaktiky do angličtiny. Tento prakticky laděný příspěvek je průvodcem pro široké čtenářstvo, hlavně ale pro pokročilé studenty v tom, jak si poradit s překladem typických terminologických problémů. Článek navíc končí krátkým glosářem.

Autorka posledního, německy psaného, článku (s. 129–139), Michaela Bartošová, analyzuje, jak jsou témata spojená se zdravím zpracována v českém předškolním a základním vzdělávání, a klade důraz na vzdělávání národnostních menšin. Zdali se ale jedná o výuku v češtině či v jiných jazycích je nejasné. Autorka zcela jistě předestírá zajímavé informace o výuce ke zdraví a obecněji o českém školství, ale tematicky se od ostatních příspěvků recenzované monografie dost odlišuje.

Po obsahové stránce pak kniha končí česky psaným závěrem Evy Marie Hrdinové (s. 140–141), ve kterém částečně rekapituluje hlavní témata publikace, částečně je dává do kontextu a částečně vysvětluje, že i když kniha vyšla během koronavirové pandemie, jednotlivé studie vznikly již dříve a nereflektují tak například aktuální rozmach výuky na dálku.

Publikace končí bibliografickým oddílem (s. 142–155), který je členěný podle jednotlivých studií. Této části knihy mělo být rozhodně věnováno více pozornosti. Z hlediska čtenářského komfortu je čtrnáct oddělených bibliografií, které se ale nenachází hned za příslušnými texty, poměrně nešťastné řešení. Při takto koncipované bibliografii se navíc ukazuje zcela zbytečné opakování některých titulů. Levého *Umění překladu se*, v různých vydáních, objeví až pětkrát. Citační styl se mezi jednotlivými bibliografiemi různí, což svědčí o nedostatečné koordinaci a závěrečné kontrole. Pomineme-li jiné větší či menší formální nedostatky, je v tomto směru příznačné, že u citovaných zdrojů vydaných na olomoucké univerzitě dochází ke kolísání mezi tvary jako *Univerzita Palackého v Olomouci* (s. 142), *Univerzita Palackého* (s. 144), *UP Olomouc* (s. 153), *Palacký Universität* (sic) *in Olomouc* (s. 154), *Palacký-Universität in Olomouc* (s. 145), *Nakladatelství* (sic) *UP* (s. 144) nebo *Vydavatelství UP Olomouc* (s. 147). Jiným, zásadnějším problémem jsou internetové odkazy. Mnoho z nich totiž, bohužel, nefunguje. Řada odkazů je uvedena zbytečně, protože se u daných textů nejedná výlučně o online zdroje, které by uvedení odkazu vyžadovaly. Pokud už ale někde odkazy nutné jsou, bylo by dobré je, respektive cílové stránky, archivovat například pomocí služby *Internet Archive* a používat výhradně stále odkazy.

Přes tyto závěrečné formální vady na kráse si recenzovaná publikace, už jenom díky široké paletě témat, které se v ní sešly, jistě najde své publikum — ať již u odborné, německy, anglicky a česky čtoucí akademické obce, nebo u studentů

filologických, literárněvědných, překladatelských či různých odborně didaktických oborů. Některé z otištěných studií navíc skutečně otevírají témata, která, minimálně v českém kontextu, zatím nejsou dostatečně tematizovaná. V odpověď na titulní otázku, věrni trojjazyčnosti recenzované publikace, proto můžeme s nadějí zvolat: *nikdo, niemand, nobody!*

LITERATURA

Hrdinová, E. M., Werbová, M., & Motyčka, L.
(2011). *Kdopak by se překladau bál?!* Filozofická
fakulta Ostravské univerzity v Ostravě.
Hrdinová, E. M., Mraček, D., Skopečková,
E., Sodeyfi, H., Zehnalová, J., Řeřicha, V.,

Vomáčková, O., Bohuš, M., Kořínková, J.,
Chmelařová, L., & Mračková Vavroušová, P.
(2017). *Překlad jako didaktický nástroj ve
výuce cizích jazyků*. Univerzita Palackého
v Olomouci.

Martin Konvička | Institut für Englische Philologie, Freie Universität Berlin
<martin.konvicka@fu-berlin.de>